

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ П.П.МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА ФІЛОСОФІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
комісія

Вячеслав ТРУБА

Труба 2024 р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ІСПИТУ
для здобуття ступеня магістра
зі спеціальності 034 Культурологія

Одеса – 2024

Схвалено на засіданні Вченої ради факультету історії та філософії

Протокол №7 від 25 квітня 2024 р.

Голова Вченої ради факультету

Підпис

В'ячеслав КУШНІР

прізвище, ініціали

Вчений секретар

Підпис

Олена СИНЯВСЬКА

прізвище, ініціали

Голова атестаційної комісії

Підпис

Віталія ГОТИНЯН-ЖУРАВЛЬОВА

прізвище, ініціали

1. Загальні положення

Фаховий іспит до магістратури зі спеціальності 034 «Культурологія» передбачає перевірку знань культурологічних теорій від давнини до сьогодення, закономірностей та особливостей розвитку історико-культурного процесу, термінології сучасної культурології та вміння використовувати теоретичні знання для розв'язання дослідницьких та практичних завдань у різних умовах.

Програму для складання іспиту з культурології зі спеціальності 034 «Культурологія» галузі «Гуманітарні науки» розроблено відповідно до рекомендацій Міністерства освіти та науки України, Правил прийому в ОНУ імені І.І.Мечникова, стандарту вищої освіти бакалавра з відповідної спеціальності з урахуванням вимог до знань та вмінь, які необхідні для опанування відповідної освітньо-наукової програми на другому (магістерському) рівні вищої освіти.

Програма іспиту складається з трьох розділів:

Розділ I. Історія зарубіжної культури.

Розділ II. Історія української культури.

Розділ III. Культура ХХ століття.

Мета іспиту полягає у визначенні відповідностей знань, вмінь та навичок абітурієнтів.

Вимоги до рівня підготовленості вступників. В загальній системі підготовки магістрів зі спеціальності 034 «Культурологія» знання з культурології забезпечують необхідну ґрунтовну теоретичну базу їх професійних знань. Тому вступники повинні мати певний рівень отриманих ним знань під час одержання вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр культурології», а саме продемонструвати знайомство з основними формами і типами культури, освоєння головних проблем та методів їх вирішення, що виникли на протязі століть, а також вироблення навиків самостійного дослідження, характеризувannya та оцінювання різноманітних рухів та тенденцій, які мали місце у історії світової думки.

Вступник до магістратури із спеціальності 034 «Культурологія» має продемонструвати високий рівень теоретичної та практичної підготовки, знання щодо сутності та поняття культури, основних функцій культури в суспільстві, основних культурологічних поглядів, вміння виділяти основні рівні культури, розбиратися в специфіці національної культури, виділяти місце людини в системі культури, аналізувати глобальні проблеми сучасності крізь призму культури.

Фаховий вступний іспит проводиться з використанням тестових технологій.

Рекомендований список літератури для самостійного опрацювання носить орієнтовний характер і не виключає власних ініціатив абітурієнтів у доборі та використанні джерел.

2. Перелік питань

Розділ I. Історія зарубіжної культури

Тема 1. Культура Первісної доби та її особливості

Ранні етапи розвитку культури. Поняття Первісності, її особливість і хронологічні межі.

Поняття «неолітичної революції» та її значення для становлення соціуму. Періодизації Первісності на підставі розвитку матеріальної культури. Періодизації Первісності на підставі антропологічної еволюції.

Характеристики Первісності як типу культури. Відмітні риси мислення первісної людини: синкретизм мислення, відсутність «Я-Буття» тощо. Поняття «хронотоп».

Формування первісних вірувань. Основні форми первісних вірувань і їхня характеристика. Співвідношення понять «вірування» і «релігії».

Е. Тайлор про виникнення ранніх форм вірувань. Анімістична концепція походження культури Е. Тайлора. Дж. Фрезер про місце магії в первісному суспільстві. Пережитки фетишизму, тотемізму, магії в сучасних світовій й національних релігіях.

Причини виникнення первісного «прамистецтва» та його особливості. Поняття «прамистецтва» і основні концепції його походження. Систематизація А. Брелем печерних малюнків Первісності й характеристика основних етапів його становлення: мустье, ориньяк, солютре, мадлен. Скульптурні пам'ятники Первісності: ідоли, кам'яні баби, «палеолітичні Венери».

Характеристики видів первісних поховань: мегаліти, менгіри, кромлех, дольмени.
Первісність і сучасність.

Тема 2. Характерні риси цивілізацій Давнього світу

Періодизація й хронологія культури Давнього світу.

Співвідношення понять «культура» і «цивілізація». Характеристики поняття «культура давніх цивілізацій».

Виділення в культурологічній науці ряду подібних рис, що відрізняють цивілізації від ранніх, первісних культур.

Особливості технологічної «землеробської революції» у Давньому світі: поява рабів, класової структури, деспотії. Сакралізація влади й формування політеїзму. Формування культури «традиційного типу»: монументальність, канонічність, нормативність.

Ускладнення соціальної структури й поділ праці на фізичний і розумовий. Поява перших наукових знань.

Розвиток мистецтва, формування професійної художньої діяльності.

Тема 3. Культура Давнього Єгипту

Типологія й хронологія культури Давнього Єгипту. Відмітні риси культури Давнього Єгипту. Причини обумовленості «ідеї вічності» як основи світогляду Давнього Єгипту.

Особливості давньоєгипетського пантеону богів: співвідношення антропоморфізму й зооморфізму. Міф про Осіріса як ключовий міф культури. Заупокійний культ і традиції муміфікації тіла.

Особливості писемності в Давньому Єгипті. Наукові знання в Єгипті й система утворення. Правові норми в «Книзі мертвих».

Культурний характер давньоєгипетського мистецтва: піраміди, храми, образотворче мистецтво, література. Особливості побутового життя єгиптян і їхніх свят.

Вплив давньоєгипетської цивілізації на культуру інших народів.

Тема 4. Культура Давньої Месопотамії

Типологія й хронологія культури Месопотамії. Відмітні риси культури Месопотамії (або Дворіччя). Причини обумовленості «ідеї тлінності» як основи світогляду Месопотамії.

Основні періоди розквіту культури в Месопотамії: Шумеро-Аккадський, Старовавилонський, Ассірійський, Нововавилонський, Перський. Їхні характерні риси.

Формування писемності й системи обліку. Зміна ідеї державності в Месопотамії: часткова десакралізація влади. Поява світських правових норм і формування тоталітарної держави. Зведення «законів Хаммурапі» та їхня характеристика.

Зміна становища людини в Месопотамії: поява в міфології поняття «героя». Найдавніші міфи Дворіччя та їхній вплив на наступний розвиток світових релігій. Зороастризм як державна релігія Сасанидського Ірану та її особливості.

Формування писемності, досягнення в області знань, пам'ятники художньої культури Дворіччя.

Тема 5. Культура Давнього Китаю

Типологія й хронологія культури Давнього Китаю. Самобутні риси культури Давнього Китаю: монголоїдна раса, домінування культів природи й предків.

Даосизм і конфуціанство як основні ідеологічні напрямки, засновані на слухняності, пріоритету колективних інтересів, ідеї споглядальності, наслідуванні природі. «Теорія

недіяння» як основний принцип даосизму. Переростання «культу предків» у культ покори старшим за віком і посадою в конфуціанстві. Вплив цих ідей на регламентацію повсякденного життя в Давньому Китаї. Положення жінки в Давньому Китаї. Відмітні риси національної психології в Давньому Китаї. Освоєння в Давньому Китаї ідей буддизму.

Причини успіху Давнього Китаю в області наукового знання, численні відкриття в різних галузях знання: математиці, фізиці, астрономії, медицині, техніці.

Своєрідність художньої культури Давнього Китаю: архітектури, літератури, театру, прикладного мистецтва.

Тема 6. Культура Давньої Індії

Типологія й хронологія культури Давньої Індії. Особливості періодизації культури Давньої Індії. Заселення території Індостану. Хараппська культура.

Вплив релігійних поглядів на культуру Давньої Індії. Особливості культури індоаріїв. Література й філософсько-релігійні коментарі: Брахмани, Упанішади, Араньяки. Епічна культура: Махабхарата й Рамаїяна.

Виникнення брахманізму. Ключові поняття брахманізму: «сансара», «теорія переродження», «карма». Розподіл суспільства на соціальні групи - варни та їхнє закріплення в законодавстві: «Закони Ману».

Вплив джайнізму й буддизму на культуру Давньої Індії. Формування індуїзму як об'єднуючого початку всіх релігійних поглядів Давньої Індії.

Відкриття й винаходи в Давній Індії в різних галузях знання.

Своєрідність художньої культури Давньої Індії. Основні пам'ятники культури.

Тема 7. Культура Давньої Греції

Поняття «античність». Історичні передумови виникнення античної людини.

Періодизація культури Давньої Греції й характеристика основних етапів її розвитку: крито-мікенського, гомерівського, архаїки, класики, еллінізму.

Особливості міфологічної картини миру в Давній Греції. Характеристика двох періодів у розвитку давньогрецької міфології: до олімпійського та олімпійського. Космологічний характер давньогрецької культури. Космос як втілення світового порядку, гармонії, міри й краси.

Відмітні риси Античного світу: відмова від культу загробного життя, сакралізація влади, зародження поліса й демократії, виникнення філософії й систематизація наукових уявлень.

Характерні риси людини Давньої Греції й форми їхнього прояву: антропоцентризм, антропоморфізм, калокагатія, агоністичність, автаркія.

Особливості художньої культури Давньої Греції. Авторський характер мистецтва.

Еволюція давньогрецької літератури: аеди, рапсоди, лірична поезія, байка. Історична проза й Геродот як «батько історії».

Виникнення театру в Давній Греції як синтетичного мистецтва й рупора державної політики. Театр епохи класики. Есхіл як батько «трагедії». Аристофан як основоположник грецької «комедії». Театр Софокла як усвідомлення громадського обов'язку. Театр Еврипіда як «філософа на сцені». Ефекти «катарсису».

Місце пластичного мистецтва в грецькій культурі. Антропоцентричні мотиви в грецькій архітектурі: ордерна система. Характеристика основних архітектурних пам'ятників Давньої Греції.

Вплив Давньої Греції на наступний розвиток культури.

Тема 8. Культура Давнього Риму

Заснування міста Риму: міфи й наукові погляди. Етруські й грецькі джерела римської культури.

Періодизація культури Давнього Рима. Характеристика основних етапів давньоримської культури: царський період, період республіки, імперський період.

Прагматичність і доцільність як основні риси римської античності: інтенсивне дорожнє будівництво, спорудження акведуків, терм, клоак, винахід нового будівельного матеріалу – бетону.

Виникнення в Римі цілісної системи державності й законності - римського права. Установлення в римській культурі пріоритету закону над владою. Сутність «Римської ідеї». Особливості художньої культури Давнього Риму. Арки, зводи, куполи як характерні риси римського зодчества. Шедеври давньоримської архітектури. Амфітеатри, форуми, тріумфальні арки, купольні храми.

Особливості римського реалістичного скульптурного портрету. Римські досягнення в монументальному живопису - фресці й мозаїці. Період розквіту давньоримської літератури й історіографії.

Два архетипи людської особистості, які формувала епоха античності: гармонійного в Греції, героїчного в Римі. Духовний світ античності як фундамент всієї майбутньої європейської культури.

Тема 9. Культура Середньовічної Європи

Особливості середньовічної культури Західної Європи. Три сили, що визначили культуру Середньовіччя та їхній вплив на становлення культури.

Християнство як духовна підстава європейської культури, монотеїзм і теоцентризм. Соціально-історичні умови поділу християнства на три галузі: на православ'я, католицизм і протестантизм. Принципова різниця між Східним і Західним християнством. Роль греко-римських традицій у становленні Середньовіччя. Дух варварсько-німецького елемента та його вплив на культуру.

Характеристика основних рис Середньовіччя. Хронологічні межі західноєвропейського Середньовіччя. Два концептуальних підходи до оцінки культури Середньовічної Європи.

Три основних періоди розвитку західноєвропейського Середньовіччя та їхня характеристика: раннє, класичне, пізнє. Основні суб'єкти раннього Середньовіччя: чернецтво, селяни, ремісники. Основні суб'єкти класичного періоду: лицарі й «школярі». Хрестові походи та їхній вплив на культуру. Пізній період: криза католицизму, приєднання середньовічної культури. Поняття «сміхова культура».

Міська культура. Наука й освіта в Середні віки. Виникнення університетів.

Вплив християнського віровчення на характер художньої культури Середньовіччя. Особливості середньовічної архітектури, скульптури, живопису, музики. Література Середньовіччя: життя святих, сказання, епос, історичні хроніки, лицарські романи, поезія вагантів. Два періоди в розвитку середньовічного театру.

Тема 10. Культура епохи Відродження й Реформації

Концептуальні підходи до розуміння сутності Відродження в сучасній науці. Історико-культурна періодизація епохи Відродження.

Термін «гуманізм» як відбиття антропоцентризму Ренесансу, що відроджував відношення до дійсності епохи античності.

Виникнення уявлення про те, що деміургом є не тільки Бог, але і його створіння - людина. Суперечливий характер концепцій про свободу волі: Н. Макіавеллі, Т. Мор, Т. Кампанелла, Е. Роттердамський.

Відображення ідей Відродження в літературній творчості й образотворчому мистецтві. Титани Відродження.

Реформація як суспільно-політичний і релігійний рух. Вчення М. Лютера й Ж. Кальвіна та їхня роль у виникненні третьої галузі християнства - протестантизму. Особливості протестантської етики. Її роль у розвитку капіталістичних відносин. Відродження й Реформація: характер протиріч. Секуляризація як підсумковий результат Відродження й Реформації.

Тема 11. Особливості культури XVII століття. Епоха Бароко

Періодизація й хронологічні межі культури Нового часу. Процес секуляризації культури. Становлення нового світогляду: орієнтація на науку, народження перспективного мислення.

Суперечливий характер культури XVII століття. Особливості соціально-політичної й економічної картини в Європі. Перехідний характер культури XVII століття.

Великі географічні відкриття та їхній вплив на культуру. Зміна загальнонаукової картини миру. Характер наукової революції XVII століття і її вплив на подальший розвиток європейської культури. Наукові досягнення й видатні вчені й філософи XVII століття.

XVII століття як «століття емоцій». Бароко: культурологічна епоха й художній стиль. Появи світських тенденцій у стилі бароко, його еkleктика, динаміка, емоційна насиченість. Відмітні риси стилю Бароко в архітектурі, живопису, театральному мистецтві й літературі.

Тема 12. Культура епохи Просвітництва

Хронологічні рамки епохи Просвітництва. Поняття «Просвітництво» і його широкий зміст.

Просвітництво як третій після Відродження й Реформації духовний переворот, що остаточно покінчив із середньовічною системою цінностей. Три головних ознаки культури Просвітництва. Культ розуму й віра в необмежені можливості людини. Проголошення волі, рівності й братерства. Історичний оптимізм.

Демократичний характер культури епохи Просвітництва. Особливості філософських поглядів епохи Просвітництва. Суперечливий характер культури епохи Просвітництва.

Мистецтво епохи Просвітництва та його світський характер. XVIII століття як століття становлення класичної музики й світського оперного театру. Література та її багатожанровість. «Просвітницький роман» як відбиття духу часу культури XVIII століття. Поява стилю сентименталізму як реакції на надмірну розважливості епохи. Ідеалізація патріархальності. Поява в архітектурі й прикладному мистецтві нового світського вишукано-аристократичного стилю «рококо».

Тема 13. Класицизм як стильовий напрямок західної культури

Класицизм і романтизм як два ведучих художніх стилі культури західної Європи кінця XVIII - початку XIX століття та як два опозиційних світогляди цієї епохи.

Визначення стилю «класицизм». Два етапи в розвитку класичного стилю та їхня характеристика. Принципи класицизму й ідеї філософського раціоналізму.

Естетика класицизму. Установа на ієрархію жанрів. Концепція художнього твору як результату розуму й логіки. Нормативні правила класицизму в архітектурі, скульптурі, живопису, літературі.

Суспільно-виховні функції класичного мистецтва. Зразковий громадянин батьківщини як головний герой у класицизмі.

Утопічні риси стилю класицизму. Переродження стилю класицизм в академізм.

Тема 14. Романтизм як стильовий напрямок західної культури

Романтизм як епоха подолання однобічності раціоналізму. Романтизм і його ідейне ядро: конфлікт особистості з дійсністю. Виникнення філософії романтизму. Романтичний світогляд і його вплив на всі сфери духовної культури.

Інтерес до індивідуальності – відмітна риса романтизму. Романтик як бунтар, котрий відкидає дійсність із позицій вищого ідеалу. Головний герой романтизму – виняткова особистість у виняткових обставинах.

Ідеалізація романтизмом культури Середньовіччя. Спільність «героя романтизму» зі світоглядом середньовічного лицаря. Суперечливий характер прояву пафосу волі й індивідуалізму в романтичній концепції світу й людини. Формування стилістики романтизму в літературі, музиці, садово-парковому мистецтві, зодчестві малих форм.

Відмітні риси романтичного стилю у всіх видах мистецтва. Звернення художників романтичного стилю до народної культури й фольклору.

Причини відсутності стилістичних форм романтизму в архітектурі.

Тема 15. Реалізм як новий тип художньої концепції світу

Особливості соціально-історичних умов у західній Європі в другій половині XIX століття та їхній вплив на розширення предмету мистецтва та його естетичних цінностей. Зміна головного предмету мистецтва: людини та її суспільних зв'язків.

Виникнення нового типу художньої концепції миру - реалізму. Реалізм як союзник романтизму в боротьбі проти ідеалізації буржуазних відносин, за національну й історичну своєрідність творів мистецтва. Колорит місця й колорит часу в стилі реалізму.

Головний принцип стилю реалізму: показ правдивості деталей і показ типових характерів у типових обставинах. Головний герой реалізму: типовий представник того або іншого соціального середовища.

Провідне місце літератури в розкритті ідейної спрямованості реалізму. Становлення критичного реалізму. Твори європейських письменників - реалістів як скарбниця світової літератури, котра пронизана ідеями гуманізму й соціальної справедливості.

Прояв реалістичних тенденцій у театрі, музиці й образотворчому мистецтві. Поширення реалістичного портретного й пейзажного живопису, сцен з народного й побутового життя, історичних сюжетів національної культури.

Розділ II. Історія української культури

Тема 1. Витоки української культури

Періодизація етапів культури первіснообщинного ладу та її характеристика.

Первісні форми релігійних вірувань – тотемізм – віра в спільного предка: тварину, рослину тощо; фетишизм - поклоніння предметам неживої природи; анімізм – віра в душі і духів, що керують світом тощо. Становлення менталітету людини. Перехід від ситуативного мислення до міфологічного. Категорії простору і часу, істини, праці в міфологічному мисленні. Трипільська культура.

Утворення праслов'янських, германських, прибалтійських народів. Становлення слов'ян. Слов'янські герої та пантеон богів. Культура первісного суспільства як основа для становлення і розвитку цивілізацій.

Тема 2. Культура Русі-України

Становлення культури східних слов'ян. Поняття культурної своєрідності. Переїняття і творча переробка на слов'янському ґрунті православ'я та книжкової освіти як сутності візантійської культури.

Християнство та його історико-культурне значення. Жанри та види мистецтва. Розвиток містобудування. Розвиток ремесла. Впровадження писемності та розвиток освіти (брати Кирило і Мефодій). Освіта давньої Русі за князів Володимира Великого і Ярослава Мудрого. Розвиток писаного права на Русі – кодекс законів «Правда Руська».

Розвиток літописання. Перші пам'ятки давньокиївської історичної думки та літератури. Тип мислення вчених давньої Русі. Перша давньоруська енциклопедія.

Основні культурні регіони в період розпаду централізованої держави, їх взаємовпливи.

Тема 3. Культура Галицько-Волинської Русі

Соціально-історичні умови розвитку культури Галицько-Волинської Русі та її характерні риси. Освіта і письменство. Школи: приходські, парафіяльні, церковні. Центри переписування

книжок, літописів; Кормча книга, Галицько-Волинський літопис (книжник Кирило). Княжі і боярські грамоти, листи.

Ремесла, декоративне та ужиткове мистецтво. Архітектура, скульптура і малярство.

Галичина як перехідна ланка у засвоєнні архітектурно-декоративних елементів візантійсько-романського стилю на землях Русі. Культурні зв'язки Галичини і Польщі до інкорпорації.

Значення культури Галицько-Волинської Русі як першої суто української держави.

Тема 4. Становище в українській культурі в другій половині XIV- першій половині XVI ст.

Суспільно-історичні та політичні обставини розвитку української культури. Українські землі у складі Великого князівства Литовського.

Прояви раннього гуманізму в Україні (Павло Русин, Станіслав Оріховський). Гуманістичні і реформаційні ідеї в Україні. Українські студенти і професори в університетах Західної Європи. Перші магістри і доктори. Перші наукові трактати. Виникнення освітніх закладів. Іконопис. Архітектура. Малярство.

Культурно-освітні осередки як центри існування ренесансної культури. Філософія та гуманітарні науки. Поширення наукових знань. Розвиток міст, ремесла і торгівлі.

Церковні міські братства та їх роль у розвитку української культури. Братські школи як осередки знань і національного духу. Львівське ставропігійне братство та Львівська братська школа. Київська братська школа.

Тема 5. Українська культура другої половини XVI-першої половини XVII ст.

Українські землі у складі Польського Королівства. Національне питання як головне питання культурного життя України у складі Речі Посполитої. Церковне життя в Україні.

Берестейська унія 1596 року і її наслідки: а) окрім двох церков поява й третьої; б) внутрішній двоподіл православної церкви; в) вилучення з митрополії уніатів Києво-Печерського монастиря і обрання православного архімандрита; г) полемічна література (П.Скарга, Клірик Острозький, Христофор Філарет, Іван Вишенський, Герасим і Мелетій Смотрицькі, Захарія Копистенський, Іпатій Потій). Полемічні твори та їх роль у захисті православної віри. Літописання.

Культура та освіта:

а) шкільництво: початкові українські школи, протестантські школи в Дубні, Хмельнику та інших містах; єзуїтські школи – колегії; Острозька академія. Київський колегійум Петра Могили.

б) друкарство. Початок українського книгодрукування. Іван Федоров. Острозька Біблія. Розвиток книгодрукування на теренах України. Українські друкарні.

в) розвиток музики: побутова пісня, сольна пісня, цехова інструментальна музика та їх поділ за змістом. Виникнення музичних цехів;

г) розвиток театру: витоки народної драми, пантоміми, балету. Виникнення лялькового театру. Розвиток театру, пов'язаний з скоморохами. Поділ скоморохів. Час виникнення шкільного театру. Початок побутової драми.

Тема 6. Розвиток культури України в період національного піднесення та консолідації у другій половині XVII-XVIII ст.

Суспільно-політичні та історичні обставини розвитку української культури даного періоду.

Зміни у сфері побутової культури:

- вдосконалення сільськогосподарських та ремісничих знарядь праці;
- нові засоби пересування;
- види безсистемних і регулярних поселень;
- одяг народний і одяг панський.

Трансформація громадської організації народу і зміни в українській сім'ї.

Стан освіти і науки як критерій рівня духовної культури народу. Культурно-просвітницька діяльність Києво-Могилянської академії. Слухачі академії - майбутні видатні вчені, письменники, педагоги, релігійні та культурні діячі, політики. Розвиток математики, медицини, географії, астрономії, філософії, історії («Літопис Самовидця», літописи Г. Граб'янки, та С.Величка). Книгодрукування.

І.Мазепа як меценат і культурний діяч. Розбудова культурного життя України. Церковне будівництво. Література та мистецтво. Період піднесення літературної творчості. Розквіт жанру історично-мемуарної прози. Козацькі літописи. Діяльність Григорія Сковороди. «Енеїда» І.Котляревського.

Становлення української музики. Сольна пісня з інструментальним супроводом. Церковний спів. Діяльність Д.Бортнянського. Зміни в архітектурі та будівництві. Стиль пізнього бароко-рококо. Дерев'яне будівництво. Розвиток українського живопису. Театр. Ляльковий народний театр – вертеп.

Тема 7. Українська культура в ХІХ ст.

Початок українського культурного відродження. Процес розвитку освіти. Заснування Харківського університету. Заснування при університеті друкарні та книгарні. Заснування університету у Києві. Залучення університету до справи українського національно-культурного відродження. Рішельєвський ліцей як центр освіти на Півдні України. Розвиток в Україні вищої технічної освіти. Відкриття політехнічного інституту у Києві.

Діяльність Кирило-Мефодіївського братства. «Книга буття українського народу». Демократично-просвітительське літературне угруповання «Руська трійця». Громади. Репресії царизму проти української культури. Валуєвський циркуляр. Діяльність М.П.Драгоманова.

Розвиток історичної науки та фольклорні дослідження. «Історія Русів». Діяльність М. Костомарова та П. Куліша.

Класицизм, особливості його прояву в українській культурі. Вплив західноєвропейського вільнодумства та ідей романтизму в Україні. Українська література першої половини ХІХ ст. Творчість Т. Г. Шевченка та його роль в розвитку української культури.

Архітектура та скульптура, живопис і графіка України першої половини ХІХ ст. Український театр і музика першої половини ХІХ ст. Зв'язок народного та професійного мистецтва. Формування української класичної літератури.

Особливості української культури другої половини ХІХ ст. Вплив складних політичних умов у другій половині ХІХ ст. на розвиток української культури. Заснування у Львові культурно-освітніх товариств («Просвіта», «Наукове товариство ім. Т. Шевченка»), українських видавничих спілок.

Традиції та новації в українській культурі. Реалізм як провідний напрям української культури другої половини ХІХ ст. Розвиток драматургії і театрального мистецтва. Театр корифеїв. Видатні актори М. Заньковецька, М. Садовський, П. Саксаганський.

Загальна характеристика українського образотворчого мистецтва та архітектури, стилі міського та промислового будівництва. Музичне мистецтво України другої половини ХІХ ст. Наукове товариство ім. Т.Шевченка (НТШ) як перша Академія наук України.

Український культурний рух на початку 20 століття.

Тема 8. Культура України в ХХ - початку ХХІ ст.

Основні етапи в історії української культури ХХ ст.

Соціокультурна ситуація на території України на початку ХХ ст. Вплив модернізму на розвиток української культури початку ХХ ст. Освіта і наука на початку ХХ ст. Український модерн. Творчість братів Кричевських. Стильові та жанрові особливості українського живопису. Творчість митців народницького реалізму М. Пимоненка, С. Світлославського, М. Івасюка, С. Васильківського, М. Самокиша, І. Їжакевича, І. Труша. Творчість митців, орієнтованих на новітні європейські напрями (О. Мурашко, М. Бурачек та ін.). Г. Нарбут та

його учні. Творчість митців - зачинателів нових течій у світовому мистецтві (О. Архипенко, К. Малевич, О. Богомазов, В. Пальмов, М. Бойчук).

Особливості розвитку літератури (І. Франко, П. Грабовський, М. Коцюбинський). Український неоромантизм (М. Вороний, Леся Українка); своєрідність українського експресіонізму (П. Карманський, В. Стефаник). Український авангард 1900–1910 рр. Групи «Молода Муза» (Б. Лепкий, П. Карманський та ін.), «Українська хата» (М. Вороний, Г. Чупринка та ін.).

Розвиток української літератури. Боротьба ідейних та художньо-естетичних течій. Утвердження модернізму та нових засобів мистецького відображення.

Розвиток театрального мистецтва. Харків та Полтава – центри театрального життя України. Закладення основ національного театру. Драматургія. Музичне мистецтво. Розвиток оперного жанру.

Розвиток українського національного образотворчого мистецтва.

Загальні риси і періодизація української культури радянського періоду. Розвиток культури в добу національної революції (1917-1921 рр.). Основні українські літературні течії 20-х років та їх представники. Видання журналів («Музагет», «Мистецтво», «Шляхи мистецтва»), збірників та альманахів («Гроно», «Буяння» та ін.). Створення мистецьких спілок: «Плуг» (С. Пилипенко, А. Головка, П. Панч та ін.), «Гарт» (В. Еллан-Блакитний, В. Сосюра, П. Тичина, М. Хвильовий та ін.) і груп: футуристів («Нова генерація»), неокласиків (М. Зеров, М. Рильський, П. Филипович, М. Драй-Хмара та ін.), символістів («Біла студія»), конструктивістів («Авангард»), пролетарських письменників (ВАПЛІТЕ). Нова художня мова літератури України в першій половині ХХ ст.

Досягнення в театральному мистецтві та кіно (Леся Курбас, О.Довженко), театр «Березіль», драматургія М. Куліша.

Освіта. Створення Української Академії наук, наукові досягнення В. Вернадського, Д. Багалія, М. Кащенко, О. Фоміна та ін. М. Грушевський, його громадська і наукова діяльність.

Всезабороноство в художній творчості. «Розстріляне відродження» та його трагічні наслідки для української культури. Український мистецький авангард та його доля в 30-ті роки. Соцреалізм в українській культурі. Культура України під час другої світової війни.

Відбудова після Другої світової війни зруйнованої промисловості, відновлення системи освіти, роботи наукових закладів, культурних установ. Питання підготовки кадрів із середньою та вищою освітою. Відновлення роботи університетів.

Культура України в післявоєнний період: офіційна культура, дисидентська культура, масова культура. Масова та елітарна культура, проблеми їх взаємодії.

Створення нових вищих навчальних закладів і розширення мережі науково-дослідних установ у повоєнні часи. Розвиток науки і техніки

Основні риси розвитку української культури у другій половині ХХ ст. Поява нових творів літератури і драматургії (А. Малишко, О. Гончар, М. Бажан, Остап Вишня та ін.). Творчість композиторів Г. Майбороди, С. Людкевича та ін. Особливості архітектури та образотворчого мистецтва повоєнних часів. Створення закладів професійно-технічного навчання для підготовки робітничих кадрів.

«Хрущовська відлига» і рух «шістдесятників». Література дисидентського напрямку. Досягнення художньої культури: література, кіномистецтво, музика, живопис, народна культура. Розвиток кіно та театрального мистецтва (С. Параджанов, К. Муратова, Л. Биков, Н. Ужвій, Д. Гнатюк, Є. Мірошніченко тощо.). Розквіт музично-естрадного мистецтва (В. Івасюк, Н. Яремчук, С. Ротару, В. Зінкевич та ін.). Втрата національної своєрідності в архітектурі містобудування (масові житлові забудови). Традиції українського народного живопису у творах Т. Яблонської та В. Зарецького.

Зміна соціально-політичної парадигми в Україні в 90-х роках і становлення нової соціокультурної дійсності. Основні фактори, тенденції та риси сучасної української культури. Нові художні явища в мистецтві кінця 80-х років ХХ ст. - початку ХХІ ст. Наростання кризових явищ у культурі глобалізованого світу.

Постмодернізм в сучасній українській культурі. Українські літературні традиції в творчості сучасних письменників. Традиція і новації в сучасному українському театральному та кіномистецтві. Сучасна українська музика. Феномен масової культури та її вплив на український культурний простір. Експансія американської «маскультури». Проблема культурного відчуження: поляризація відношень «елітарна культура – народна культура».

Перспективи розвитку культури в українській державі. Тенденції сучасного національно-культурного відродження.

Розділ III. Культура XX століття

Тема 1. Культура XX ст. як феномен.

Феномен культури XX ст. Проблема початку культури XX ст. Філософські джерела культури XX ст. (А. Шопенгауер, Ф. Ніцше, А. Бергсон, Б. Кроче). Основні культурні джерела XX ст. Наука і техніка XX ст. та їхній вплив на розвиток культури у XX ст. Психоаналіз та його вплив на культуру та мистецтво XX ст.

Соціоінтентна і гомоінтентна парадигми у культурі XX ст. Бінарність і амбівалентність у культурі XX ст. Культура і контркультура у XX ст. Раціональне та ірраціональне у культурі XX ст. Міфотворчість у культурі XX ст. Елітарна та масова культура у XX ст. Поняття світовідношення у шпенглеровській культурософії. Феноменологічні виміри світовідношення XX ст.

Основні естетичні принципи культури XX ст.: ексцентрика, еквілібрим, дивовижність, маскарадність, іронія, гра, теургія.

Сутність модернізму. Традиційне та модерністське. Вплив декадансу і символізму кінця XIX – початку XX ст. на культуру XXI ст. Символізм і вичерпаність «проекту модерну» в естетиці. Символ і чуття в культурі. Нові художні мови в мистецтві. Антропологічні тенденції модернізму. Модернізм як «революція у мистецтві». Філософсько-естетичні концепції модернізму (Т. Адорно, Г. Маркузе та ін.). Зміни в культурі повсякденності.

Тема 2. Основні течії мистецтва XX ст.

Авангардизм та його основні напрямки у мистецтві XX ст. Авангард як пошуки стилю. Перцептивна революція: ідея та образ багатовимірному світу.

Абстракціонізм та його форми. Кубізм та експресіонізм: «вибух» буття, свідомості, образу. Експресіонізм в літературі, образотворчому мистецтві, театрі та кінематографії. Перверсія реальності у культурі та мистецтві XX ст. (натуралізм, сюрреалізм, гіперреалізм, «наївне мистецтво» тощо).

Реалістичне мистецтво в культурі XX ст. Гуманістичні тенденції в мистецтві XX ст. Атрибути «нового гуманізму» і культ культури. Абсурд у культурі та мистецтві XX ст. Маразмування як десакралізація сенсу та сакралізація абсурду. Поп-арт: мова речей. Розвиток музики, кіно, театру в XX ст. Пошук нових форм. Художня мова музичного авангарду.

Тема 3. Соціально-історичні та художні перспективи культури в XX – XXI століттях

Специфіка культури тоталітарних систем. Тоталітарні міфи. Тоталітарне мистецтво в нацистській Німеччині, сталінському СРСР та фашистській Італії. Роль масових культурних акцій в створенні тоталітарного міфу. Естетика боротьби в тоталітарному мистецтві. Топика «радості життя». Культурно-антропний пафос в тоталітарному мистецтві. Культура протесту в тоталітарному мистецтві.

Поняття масового суспільства. Основні філософські концепції масового суспільства (Г. Лебон, Х. Ортега-і-Гасет, Е. Канетті). Основні риси культури масового суспільства. Конформізм і контркультура. Молодіжна субкультура 2 пол. XX ст. Феномен перформансу. Культура і контркультура. Глобальні процеси в сучасній культурі. Проблема мультикультуралізму. Проблема міжкультурної комунікації.

Основні риси культури постмодернізму. Філософія постструктуралізму та «антиестетика» (Ж. Лакан, Р. Барт, Ж. Дерріда, Ж. Бодрійяр, Ж.-Ф. Ліотар, Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі, У. Еко тощо). Культурні тексти як предмет відображення. Постмодерністське мистецтво. Витвір мистецтва створюється як мережа алюзій. Розповсюдженість компіляцій і цитування. Текст і гіпертекст. Вплив Інтернету на сучасну культуру та мистецтво. Кіберпростір і «віртуальне» мистецтво.

3. Критерії оцінювання знань

Критерій оцінювання до тестових завдань фахового іспиту для здобуття ступеня магістра зі спеціальності 034

Складання фахового вступного іспиту проводиться відповідно до вимог чинного законодавства, нормативних документів Міністерства освіти і науки України, нормативних документів Одеського національного університету імені І.І.Мечникова. Вступні випробування відбуваються відповідно до затвердженої програми. Для підготовки абітурієнту пропонуються основні теми і джерела та література до них.

Рівень знань абітурієнтів оцінюється за заліковим принципом.

Вступне випробування за наступною програмою укладатиметься з 50 тестових завдань закритого типу із вибором однієї правильної відповіді. До кожного із завдань буде запропоновано 4 альтернативних відповіді. За правильне виконання одного тестового завдання можна отримати 2 бали. Мінімальна кількість тестових балів, яку необхідно отримати для участі у конкурсному відборі – 12. Максимальна кількість – 100.

Робити помітки чи будь-які записи у бланку відповіді не можна. Результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей.

Під час проведення вступного випробування не допускається користування електронними приладами, підручниками, навчальними посібниками та іншими матеріалами, якщо це не передбачено рішенням Приймальної комісії. У разі використання вступником під час вступного випробування сторонніх джерел інформації (у тому числі підказки) він відсторонюється від участі у випробуваннях, про що складається акт, в якому предметна комісія вказує причину відсторонення та час. У разі використання заборонених джерел абітурієнт, на вимогу члена предметної комісії, залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку.

Вступники, які не з'явилися на вступне випробування без поважних причин у зазначений за розкладом час, до участі у подальших іспитах і конкурсі не допускаються.

4. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Курс « Історія зарубіжної культури »

1. Історія світової культури. Навчальний посібник / Шейко В.М., Гаврюшенко О.А., Кравченко О.В. К.: Кондор, 2006. 408 с.

2. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. Авторів; за ред. А.Є. Конверського. Х.: Фоліо, 2016. 863 с.

3. Історія світової культури. К.: Центр навчальної літератури, 2010.

4. Історія світової та української культури: підручник для ВНЗ./В.А. Греченко, І.В.Чорний, В.А. Кушнерук., В.А. Режко. К.: Літера ЛТД, 2010. 480 с.

5. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посібник. Вид. 2-ге, стереотип. / Ю.В. Павленко. Відп. ред. та автор вст. слова С. Кримський. К.: Либідь, 2018. 360 с.

6. Історія української та світової культури/ Л.І. Косянчук. Тернопіль: Астон, 2016. 311 с.

7. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій: Підручник. / Кордон М.В. К. : Центр навч. літ-ри, 2015. 580с.
8. Культурологія: Курс лекцій. К. Либідь, 2011. 368 с. Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури: Навч. посібник для студ. техн. вузів. /Полікарпов В.С. 4-е вид., випр. і доп. К. : Т-во "Знання", 2020. 359с.
9. Навчально-методичний матеріал по курсу «Історія зарубіжної культури ». Електрон.ресурс: http://philosof.onu.edu.ua/local/lib_method_page.php#ushakova

Курс « Історія української культури»

1. Богуцький Ю.П., Андрущенко В.П. та ін. Українська культура у європейському контексті. К.: Знання, 2007. 679 с.
2. Греченко В.А., Чорний І.В., Кушнерук В.А., Режко В.А. Історія світової та української культури: Підруч. для вищ. закл. освіти. К.: Літера ЛТД, 2002. 464 с.
3. Дещинський Л. Є., Терський С. В., Зінкевич Р. Д., Денісов Я. Я. Історія української та зарубіжної культури: підручник для студ. вищих навч. закл. Л.: Бескід Біт, 2008. 252 с.
4. Історія української культури: комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»./Уклад.: С.О. Костишева, С.Ю. Боева, А.І. Махінько. К.: НТУУ «КПІ», 2018. 300 с.
5. Історія української культури. Курс лекцій. К.: НТУУ «КПІ», 2010. 336 с.
6. Історія української культури: Навч. посіб. / О. Ю. Павлова, Т. Ф. Мельничук, І. В. Грищенко; за ред. О. Ю. Павлової. К.: Центр учбової літератури, 2019. 368 с.
7. Кислюк К.В. Українська культура І чверті ХХІ ст: повороти модернізаційних перетворень. 2-ге вид., стер. К.: Кондор, 2018. 196 с.
8. Греченко В.А. Історія української культури: навчальний посібник для вищих навчальних закладів. К.: Кондор, 2016. 351 с
9. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 576 с.
10. Лекції з історії світової та вітчизняної культури. 2-ге вид. // За ред. А. Яртися та В. Мельника. Львів: Світоч, 2005. 568 с.

Курс «Культура ХХ століття»

1. Культурологія: навч. посіб. / В.М. Шейко, Ю.П. Богуцький, Е.В. Германова де Діас. К.: Знання, 2020. 494 с.
2. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів / кол. авторів; за ред. А.Є.Конверського. Харків: Фоліо, 2018. 863 с.
3. Культурологія. Історія і теорія культури ХХ століття : навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / В. В. Багацький, Л. І. Кормич. Вид. 2-ге, перероб. і доповн. К. : Кондор, 2017. 304с.
4. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. Видання 3-тє, перероб. та доп./За ред. І. І. Тюрменко. К.: Центр учбової літератури, 2019. 370 с.
5. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: Навч. посібник. К.: Знання, 2018. 214 с.
6. Основи культурології / За ред. Л. Сандюк, Н. Щубелки. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 400 с.
7. Сидоренко В. Д. Візуальне мистецтво від авангардних зрушень до новітніх спрямувань : Розвиток візуального мистецтва України ХХ – ХХІ століть / В. Д. Сидоренко. К.: ВХ[студіо], 2008. 188 с.
8. Сучасна культурологія / За ред. К. Кислюка. К.: Кондор, 2018. 382 с.

Електронні інформаційні ресурси

<http://lib.onu.edu.ua/>

Бібліотека ОНУ імені І.І.Мечникова

http://www.ognb.odessa.ua/	Одеська національна наукова бібліотека
http://www.nbu.gov.ua/	Бібліотека ім. В.Вернадського
http://lib-gw.univ.kiev.ua/	Бібліотека ім. Максимовича КНУ ім. Шевченка
http://www.inst-ukr.lviv.ua/	Інститут українознавства ім. І. П'якевича
http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html	Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського
http://www.archives.gov.ua/	Офіційний веб-портал Державної архівної служби України
http://www.ji-magazine.lviv.ua/index.htm	Незалежний культурологічний часопис «І» державною громадською організацією, яка відкриває проблеми культурології, політології, софії.